

Historia papierem pisana

Dzieje fabryk papieru w Jeleniej Górze

History written with paper
History of paper factories in Jelenia Góra

MACIEJ SZYMCZYK

DOI: 10.15199/54.2017.10.2

Pierwsza papiernia w Jeleniej Górze nad Bobrem powstała przed 1676 r., jeszcze w epoce rękodzielniczej produkcji. W połowie XIX w. młyn ten został przebudowany na fabrykę papieru maszynowego. W tym samym czasie w sąsiedztwie powstały jeszcze dwie fabryki papieru: jedna na terenie miasta, a druga w miejscowości Strupice (włączonej z czasem do Jeleniej Góry). Dwie papiernie zostały zamknięte z powodów technicznych jeszcze w latach 30. XX w., a trzecia przetrwała do 2002 r. Dziś obszar, na którym działały wszystkie papiernie znajduje się w środku Jeleniej Góry.

Słowa kluczowe: historia papiernictwa, Jelenia Góra

The first paper mill in Jelenia Góra upon Bóbr was established before 1676, still in the era of handicraft production. In the middle of the 19th century this mill was rebuilt into a paper machine factory. At the same time, two paper factories were established in the neighborhood: one in the city and the other in Strupice (later on incorporated into Jelenia Góra). Two of the paper mills were closed for technical reasons in the 1930s and the third survived until 2002. Today, the area where all the paper mills operated is located in the centre of Jelenia Góra.

Keywords: history of paper industry, Jelenia Góra

Wprowadzenie

Jelenia Góra jest miastem mogącym poszczycić się wielowiekowymi tradycjami papierniczymi. Młyn papierniczy działał tu już w 1676 r., a jego pierwszym właścicielem było miasto. Papiernię prowadził wówczas dzierżawca Caspar Schwerdtner, który w tamtym czasie zarządzał również młynem papierniczym w Mroczkowicach leżących w Górach Izerskich. W 1726 r. Jelenia Góra sprzedała papiernię Gottfriedowi Flegelowi za 1800 talarów. W kolejnych dekadach młyn kilkakrotnie zmieniał właścicieli [18]. Papiernia była położona między Bobrem a Młynówką, przy ulicy

noszącej przed II wojną światową nazwę An den Brücken (dziś ul. Mostowa) [17]. Należy dodać, że młyny papiernicze w XVII i XVIII w. powstały również w kilku okolicznych miejscowościach, m.in. w Janowicach Wielkich, Miłkowie, Piechowicach, Podgórzynie, Sobieszowie [24].

W XIX stuleciu w papiernictwie nastąpiła rewolucja zmieniająca to rzemiosło w przemysł. Czerpalnie papieru zostały zastąpione maszynami papierniczymi, a szmaty drewnem. W miejscu kół poruszanych wodą zastosowano turbiny wodne, a z czasem również maszyny parowe i silniki elektryczne. Nowa technika wytwarzania papieru w okolicach Jeleniej Góry przyjęła się bardzo prędko. W leżącej nieopodal Dąbrowicy już w 1837 r. uruchomiono fabrykę papieru maszynowego. W następnych latach maszynową produkcję wprowadzono w licznych podjeleniogórskich miejscowościach, m.in. w Brzeziu Karkonoskim, Miłkowie, Kunnersdorfie (od 1921 r. część Jeleniej Góry w okolicach tzw. Małej Poczty), Łomnicy, Janowicach Wielkich, Piechowicach, Strupicach. Oprócz fabryk papieru w okolicach Jeleniej Góry powstały zakłady produkujące tekturę oraz liczne ścieralnie, które przetwarzały drewno na ścier. Wzniesiono również 3 celulozownie: w Piechowicach, Kunnersdorfie (jeszcze w XIX w.), a w latach 30. XX w. między Jelenią Górą a Cieplicami (zakład znany jako „Celwiskoza”) [28]. Bardzo istotną rolę w rozwoju jeleniogórskiego ośrodka papierniczego w drugiej połowie XIX w. odegrał zakład mechaniczny Heinricha Füllnera, działający w Cieplicach od 1854 r. Początkowo Füllner remontował istniejące maszyny i wytwarzał drobne urządzenia

Dr hab. **M. Szymczyk**, prof. nadzw. Wyższej Szkoły Handlowej we Wrocławiu, dyr. Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju; mszymczyk@muzpap.pl